

Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка

Навчально-науковий інститут історії та соціогуманітарних дисциплін
імені О.М. Лазаревського

Кафедра історії України, археології та краєзнавства

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Завідувач кафедри

А.М. Остряко

(підпис)

(прізвище та ініціали)

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ЕТНОГРАФІЯ

Освітня програма 032 Історія та археологія

2022 – 2023 навчальний рік

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри історії України, археології та краєзнавства Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка

Протокол № від 1 від 31 серпня 2022 року

Розробник: Щербина Світлана Вікторівна, кандидат історичних наук, доцент кафедри історії України, археології та краєзнавства Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка

Мова навчання – українська.

Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета дисципліни «Етнографія» полягає у засвоєння знань про особливості етнічної історії українського народу, формування етнічної території та її історико-етнографічне районування, розвиток традиційної побутової культури, духовних надбань.

Завдання навчальної дисципліни:

- формування знань і вмінь щодо розвитку етносу, його матеріально-побутової та духовної культури, звичаїв, традицій;
- засвоєння етнографічної термінології;
- оволодіння вмінням застосовувати набуті знання в безпосередній практичній, навчальній та науковій діяльності;
- потреба прослідкувати взаємозв'язок української культури з традиційними культурами інших народів світу;
- набуття навичок етнографічних досліджень.

Предметом вивчення «Етнографії» є етногенез, формування української етнічної території та її історико-етнографічне районування; розвиток матеріальної і духовної культури українського етносу.

Програма навчальної дисципліни складається з двох змістових модулів:

1. Проблеми розвитку української етнології
2. Традиційна культура українців

Обсяг дисципліни

	Денна форма	Заочна форма
Кількість кредитів ECTS	4	4
Кількість годин:	120	120
- лекції	20	6
- практичні / семінарські	16	4
- лабораторні	-	-
- індивідуальні завдання	-	-
- самостійна робота студента	84	110

Статус навчальної дисципліни _____ нормативна _____

Очікувані результати навчання (програмні результати навчання, загальні та фахові компетентності), що формуються у процесі вивчення дисципліни «Етнографія»:

Шифр згідно ОПШ	Компетентності
ЗК 2	Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та

	форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.
ЗК 4	Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.
ЗК 6	Здатність до пошуку та аналізу інформації з різних джерел.
СК 4	Здатність використовувати у професійній діяльності наукові праці та інформаційно-довідкові видання (бібліографічні довідники, путівники до архівних фондів, архівні описи тощо), сучасні інформаційно-пошукові системи.
СК 5	Здатність відшукувати необхідні для освітньої та наукової діяльності історичні джерела (архівні та опубліковані документи, етнографічні, картографічні матеріали, музейні експонати, археологічні артефакти і т. п.).
СК 8	Здатність використовувати у фаховій діяльності знання гуманітарних та соціальних наук, вміння аналізувати, оцінювати і прогнозувати політичні, економічні, культурні й соціальні події та явища.
СК 10	Здатність вільно оперувати спеціальною термінологією.
Програмні результати навчання	
ПРН 1	Знати найважливіші факти історичного минулого українського народу і історії людства загалом, а також мати більш глибокі знання про певний історичний період або проблему.
ПРН 3	Знати основні підходи до вивчення вітчизняної та світової історії, принципи і методи історичного пізнання, основні типи і види історичних джерел
ПРН 5	Вміти працювати з письмовими, речовими, етнографічними, усними, архівними та іншими історичними джерелами
ПРН 13	Розуміти загальні та специфічні риси історичного розвитку різних регіонів України, Європи та світу, фактори, що зумовлюють різноманіття культур та національних спільнот, ефективно співпрацювати з носіями різних історичних та культурних цінностей.
ПРН 14	Вміти акумулювати та поширювати кращий досвід професійної діяльності, інтегрувати досягнення інших наук для вирішення актуальних проблем історії та археології.

Критерії оцінювання результатів навчання

а) робота на практичному занятті

Усна відповідь, доповідь, виконання завдань

на практичному занятті

до 5 балів

Активність (доповнення, запитання)

1 бал

б) самостійна робота

до 35 балів

в) модульна контрольна робота (тестове завдання)

до 5 балів

г) творча робота

до 5 балів

Робота на практичному занятті оцінюється за такими критеріями: 5 балів – здобувач освіти у повному обсязі опрацював програмний матеріал, має глибокі та міцні знання, упевнено оперує набутими знаннями, робить аргументовані висновки; може узагальнювати та застосовувати набуті знання; 4 бали – відповідь містить незначні неточності; 3-2 бали – студент може відтворити основні

положення програмового матеріалу, його відповідь неповна; 1 бал – студент доповнює відповіді своїх товаришів.

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за шкалою ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсової роботи (проекту), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
83 – 89	B	добре	
75 – 82	C		
68 – 74	D	задовільно	
60 – 67	E		
35 – 59	F _x	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0 – 34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Структура та тематичний план навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Проблеми розвитку української етнології.

Тема 1. Становлення етнографії як самостійної галузі знань.

Предмет, мета і завдання курсу «Етнографія», її місце в системі суспільних наук. Понятійний апарат курсу. Основні методи етнографії. Українська етнографія – шлях від народознавства до етнології. Етапи розвитку етнографічної думки в світі і в Україні. Джерела етнографічної науки. Археологічні матеріали. Пам'ятки писемності (офіційні матеріали, матеріали приватного походження). Етнографічні та фольклорні матеріали. Дані антропології, історії, географії, психології.

Тема 2. Методи та методика етнографічних досліджень.

Методика збору польових етнографічних матеріалів. Порівняльно-історичний метод, метод типологічного аналізу, метод комплексного аналізу, метод компонентного (системного) аналізу, реконструктивний метод (метод пережитків). Роль польових досліджень в етнографії. Види польових досліджень: спостереження, опитування старожилів (бесіда, інтерв'ю, анкетування), фотографування. Польові записи. Підготовка етнографічних матеріалів до фондування.

Тема 3. Український етнос у просторі і часі.

Населення України та його чисельність. Демографічна ситуація в Україні. Поняття «поліетнічність» та його відношення щодо України. Поняття «етнос», «етнічна самосвідомість», «національна меншина», «діаспора». Етногенез і його чинники. Етнічні процеси. Формування української народності і нації. Етногенез українського народу. Теорії походження українців. Етнос та його ознаки. Мозаїчність етносів. Фактори, які впливають на процеси етногенезу. Типологія

етнічних процесів. Міжнаціональні конфлікти та їх запобігання. Українська діаспора.

Тема 4. Мова та етнос.

Мова як ознака етносу та її етносоціальні функції. Проблема походження і становлення української мови. Білінгвізм. Літературна мова. Зародження української мови та писемності (кирилиця, глаголиця, старослов'янська мова). Писемність за часів Київської Русі. Вплив політичних процесів на розвиток української мови. Українська мова XVII-XVIII ст. Правописні шукання XIX ст. Поняття «Рідна мова». Діалекти української мови. Рівень володіння державною мовою українцями та іноетнічним населенням України.

Тема 5. Історико-етнографічне районування України.

Етнорегіональна своєрідність України та українців. Фактори, що вплинули на формування етнографічних регіонів на території України. Субетноси як головна структуроутворююча одиниця етносу. Основні етнографічні групи українського народу. Етнозони України. Українські етнографічні групи: поліщуки, слобожани, подоляни, волиняни, бойки, лемки, гуцули, поліщуки, литвини.

Тема 6. Етнічний склад населення України.

Особливості етнонаціональної структури України. Чинники (політичні, конфесійні, економічні, географічні, військові, культурні), що впливають на формування етнонаціональної структури населення України. Етнічні групи і національні меншини. Основні тенденції щодо змін в складі її населення України. Вплив міграцій на етнонаціональну структуру населення України. Рівень володіння державною мовою українцями та іноетнічним населенням України. Інтеграція різних етнічних груп в українське культурне середовище. Етноконфесійна структура населення України. Релігійна толерантність в Україні.

Тема 7. Українці в світі.

Поняття «діаспора». Чисельність та розселення українців у інших країнах. Основні етапи еміграції: 1). Остання третина XIX – початок XX ст. 2). 1920-1930-ті рр. 3). 1940-1980-ті рр. Соціальна адаптація та громадсько-політичне життя української діаспори. Українські громадські осередки в еміграції. Український конгресовий комітет Америки. Конгрес українців Канади (КУК). Наукові центри у діаспорі. Українські Наукові центри в США: Українська Вільна Академія Наук, НТШ, Українське Історичне Товариство та інші. Український вільний університет у Мюнхені. Збереження і розвиток етнокультурної самобутності українців у діаспорі. Роль музеїв, бібліотек, галерей у збереження української спадщини.

Змістовий модуль 2. Традиційна культура українців

Тема 8. Основні галузі господарської діяльності українців.

Роль землеробства в традиційному господарстві. Хліборобство: рільництво, городництво, садівництво. Циклічність землеробських робіт. Обробіток ґрунту та посів, догляд за рослинами, збирання врожаю та його переробка. Знаряддя обробітку ґрунту, збирання та обробки врожаю. Агротехнічні знання українців та системи землеробства. Основні сільськогосподарські культури. Зернові культури. Технічні культури. Знаряддя праці. Садівництво, виноградарство, городництво. Тваринництво. Скотарство та його різновиди. Типи утримання худоби. Розведення

великої рогатої худоби. Вівчарство. Конярство. Свинарство. Птахівництво. Регіональна специфіка розвитку тваринництва. Свійські тварини.

Тема 9. Допоміжні види господарської діяльності українців.

Рибальство. Знаряддя та способи лову рибу в Україні. Мисливство. Мисливство з найдавніших часів до середини XIII ст. Мисливство в Україні у XVI – XX ст.. Знаряддя мисливства в українців. Бджільництво. Етапи розвитку бджільництва та бортництва. Вулик П. Прокоповича. Збиральництво. Чумацький промисел. Лісові промисли. Еволюція народних промислів та ремесел.

Тема 10. Традиційні промисли та ремесла в Україні.

Розвиток гончарства в Україні. Історія появи промислу на території України. Процес видобутку та приготування глини. Знаряддя гончара. Основні групи керамічних виробів.

Металургія та металообробка. Етапи розвитку металургії на території України. Знаряддя обробки металів. Ювелірна справа в Україні.

Деревообробні промисли та ремесла. Способи обробки деревини. Техніка та інструментарій у деревообробці. Бондарство, стельмаство, теслярство, столярство, плетіння, різьблення по дереву та ін.

Ткацтво. Обробка рослинного волокна (льону, конопель) та вовни. Історія побутування даного промислу на території в Україні. Технологія прядіння і ткацтва. Прядка та ткацький верстат.

Розвиток побутових ремесел та промислів. Гутництво. Обробка шкіри та рогу. Художні промисли. Обробка каменю.

Тема 11. Народне житло українців.

Історичні типи українських поселень, специфіка їх розбудови (вуличні, безсистемні, радіальні, рядові тощо). Малодвірні поселення і виселки (двори, хутори, кути, зимівки тощо).

Етнографічне районування типів поселень. Традиційний український двір і житло. Вибір місця для забудови, народні заборони щодо будівництва житла. Забудова садиби. Зв'язок житлового будинку з господарськими спорудами (вільна забудова, однорядна, дворядна, г-подібна і замкнена забудова). Розміщення будинку відносно вулиці.

Господарські споруди та їх призначення. Будівельний матеріал (дерево, глина, солома, природне каміння). Техніка зведення стін, форма і перекриття даху. Основні типи планування житлового приміщення (однокамерне, двокамерне, трикамерне).

Внутрішнє планування житлового приміщення (інтер'єр). Опалення житла, освітлення (світоч, каганець і т.д.). Умеблювання та хатнє начиння. Сучасне сільське житло та його особливості.

Тема 12. Традиційний транспорт українців

Транспортні шляхи. Сухопутні, водні шляхи та історичні шляхи торгівельної мережі в Україні. Конструктивні особливості водного транспорту. Технології виготовлення човнів. Концепції походження колісного транспорту.

Основні види сухопутного транспорту. Найдавніші засоби пересування. Види традиційного сезонного транспорту: волокуші, сани, вози, човни. Плоты, паромы.

Морський транспорт.

Тема 13. Український народний одяг

Перші історичні відомості щодо українського одягу та зачісок. Формування традиційного одягу українців та основні його елементи. Жіночий та чоловічий одяг. Різні види та елементи українського одягу: натільний, поясний, плечовий, нагрудний, весняно-осінній верхній одяг, зимовий верхній одяг, прикраси. Жіночі й чоловічі пояси. Чоловічі, жіночі і дівочі головні убори: матеріал, форма, спосіб носіння в регіональній специфіці. Основні комплекси одягу населення історико-етнографічних районів України. Українські національні зачіски як чоловічі так і жіночі. Додаткові предмети «туалету» та жіноча «косметика».

Тема 14. Українська народна кулінарія

Народне харчування – важливий елемент матеріальної культури. Загальна характеристика його складу і чинників, які впливали на його формування. Традиційна кулінарія. Знаряддя переробки продуктів харчування. Основа харчування – м'ясні і круп'яні продукти. Рецепти хліба, мучних та круп'яних виробів. Страви з овочів. Борщ. Вживання в їжу м'ясних страв, риби, яєць, молочних продуктів.

Харчові заборони. Режим харчування. Обрядове значення їжі. Ритуальні страви: печиво (пишки, калачі, паски), каші (коливо, кутя), писанки та крашанки. Харчування різних соціальних верств українського народу. Регіональні особливості народного харчування.

Тема 15. Звичаєво-правова культура українців

Історичні відомості про громадський побут та звичаєвість. Громадський побут селян в дореволюційні часи. Сільська територіальна община-громада (купа, копа). Громадське самоуправління. Система народних правових звичаїв. Громадський суд. Організація та громадські функції сільської громади. Колективна взаємодопомога (толока, супруга, оранка). Колективні роботи магічно-охоронного призначення. Громадське дозвілля. Громадський етикет. Функції сільської громади. Зміни у громадському побуті в ХХ ст., поява нових загальнодержавних свят та сімейно-громадських обрядів. Відродження та збереження традиційної обрядовості.

Народні свята, звичаї і обряди: елементи дохристиянського світогляду. Парубочі і дівочі громади. «Вечорниці». Використання кращих традицій у сучасних громадських святах та обрядах.

Тема 16. Сімейні відносини та родинна обрядовість

Історичні відомості про сім'ю. Основні функції сім'ї. Сімейні відносини в давнину. Шлюб і подружнє життя в Київській Русі. Родинна обрядовість. Сім'я в епоху феодалізму. Вплив суспільно-політичної історії та втрати державності на стан сім'ї (війни, польсько-шляхетське поневолення, колоніальна експансія російського царизму та ін.). Типи сімей, їх структури.

Внутрісімейні відносини. Традиційний розподіл праці в сім'ї. Етнопедагогіка. Шлюбно-сімейні відносини в радянський час. Зміни у весільній та родинній обрядовості.

Шлюб та сім'я сьогодні: проблеми, суперечності, мотиви шлюбу.

Принципи обрання шлюбного партнера в українців. Весільна обрядовість українців. Етапи весілля. Вінчання. Основні страви. Родильні традиції. Перестороги вагітної. Роль баби-повитухи. Хрестини. Ім'янаречення. Поминальна обрядовість.

Тема 17. Календарна обрядовість українців

Народний календар зимових свят. Новорічні та різдвяні свята. Зимові молодіжні вечорниці. Введення до храму Пресвятої Богородиці. Свято Катерини. Святкування Андрія. Свято Наума, Варвари, Сави. Святкування святого Миколая. Святий вечір та його обрядовість. Святкування Маланки. Свято Водохреще. Стрітення. День святого Власа (Власія, Уласія). Свята проводів зими (Масляна).

Зустріч весни. Святкування Великодня. Літній цикл народного календаря. Зелена неділя. Івана Купала та його обрядність. Свято Петра і Павла. Маковія. Святий Спас. Перша Пречиста. Осінні свята і обряди. Івана Головосіки. Свято Семена Стопника. Святкування Неопалимої Купини. Введення або Друга Пречиста. Свято Воздвиження або Чесного Хреста. Івана Богослова. Святкування Покрови. Параскеви-П'ятниці. Свято Казанської Божої Матері. Михайла.

Тема 18. Народні вірування і знання українців

Основи народних знань, їх зв'язок із господарською діяльністю та спостереженнями за природою і довкіллям. Народна астрономія. Назви сузір'їв. Міфологічна основа астрономічних знань. Народна метеорологія. Прикмети і завбачення погоди. Спостереження за життям рослин, фізичними явищами в атмосфері. Народна математика. Знання з геометрії та метрології. Елементи знань з механіки та опору матеріалів. Використання арифметичних дій. Народні способи вимірювання площин, відстаней. Народна термінологія: «лікоть», «ступінь», «сажень», «фунт», «кварта» та ін.

Народна ботаніка та зоологія. Рослини в народній уяві. Дерева-барвники. Отруйні рослини.

Народні знання про вдачу і повадки звірів та птахів. Птахи в народній уяві. Система народних поглядів і знань у галузі медицини. Віра в надприродну силу хвороби. Поєднання в лікуванні знань народної медицини з магічними діями. Лікарські рослини. Ліки тваринного походження. Дієта як лікувальний засіб. Фізіотерапія (масаж, ванни, прогрівання, кровопускання).

Основи народної ветеринарії. Поєднання раціональних методів з лікувальною магією та хірургічним втручанням. Використання досвіду народної медицини та ветеринарії сьогодні.

Тема 19. Народні музичні інструменти

Класифікація українських народних інструментів. Шумові та ударні музичні інструменти. Духові музичні інструменти в Україні. Струнні музичні інструменти українців. Історія побутування музичних інструментів в Україні. Кобзарство та лірництво. Танцювальні традиції українського народу: минуле і сучасність

Тема 20. Усна народно-поетична творчість українського народу та її особливості

Витоки та еволюція фольклору. Спільні риси усної народної творчості слов'янських народів. Головні ознаки фольклору. Характерні його особливості.

Система жанрів в українському фольклорі. Поетичний фольклор. Народні пісні: обрядові та календарні. Пісні зимово-новорічного циклу (колядки, щедрівки); літні (купальські, петрівочні, жнивварські). Балади та історичні пісні, думи. Суспільно-побутові (козацькі, чумацькі, наймитські, рекрутські). Пісні родинного життя (весільні, колискові, про кохання).

Замовляння. Гумористично-сатирична пісенність. Дитячий фольклор. Народна драма. Прозовий фольклор. Казки, легенди і перекази. Демонологічні оповідання. Анекдоти. Прислів'я, приказки. Загадки. Зміни в фольклорному процесі на сучасному етапі розвитку культури. Побутування і функціонування фольклору в наш час.

Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Змістовий модуль 1. Проблеми розвитку української етнології												
Становлення етнографії як самостійної галузі знань.	8	2				6	8	2				6
Методи та методика етнографічних досліджень.	6	2				4	6					6
Український етнос у просторі і часі	4	2				2	6					6
Мова та етнос	6					6	6					6
Історико-етнографічне районування України.	6	2				4	6					6
Етнічний склад населення України	4	2				2	6					6
Українці в світі	2					2	6					6
Разом за модулем 1	36	10				26	44	2				42
Змістовий модуль 2. Традиційна культура українців												
Основні галузі господарської діяльності українців	6	2				4	5					5
Допоміжні види господарської діяльності українців	6		2			4	6					6
Традиційні промисли та ремесла в Україні	6	2				4	7	2				5
Народне житло українців.	8		2			6	5					5
Традиційний транспорт українців	4					4	5					5
Український народний одяг	8	2	2			4	7		2			5
Українська народна кулінарія	8	2	2			4	5					5
Звичаєво-правова	8		2			6	5					5

культура українців											
Сімейні відносини та родинна обрядовість	10	2	2			6	8	2			6
Календарна обрядовість українців.	6		2			4	8		2		6
Народні вірування і знання українців	6		2			4	5				5
Народні музичні інструменти	4					4	5				5
Усна народно-поетична творчість українського народу та її особливості	4					4	5				5
Разом за модулем 2	84	10	16			58	76	4	4		68
Усього годин	120	20	16			84	120	6	4		110

Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Допоміжні заняття і промисли українців	2
2.	Сільські поселення та селянський двір	2
3.	Традиційне вбрання	2
4.	Система харчування українців	2
5.	Громада і громадський побут	2
6.	Обряди в українській родині	2
7.	Свята і обряди народного календаря	2
8.	Народні знання українців	2
Усього годин практичних занять		16

Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	<p>Становлення етнографії як самостійної галузі знань.</p> <p><i>Теми наукових повідомлень:</i></p> <p>«Роль Ф. Туманського у формуванні наукових засад методики польових досліджень»</p> <p>«Етнографічна діяльність НТШ»</p> <p>«Внесок Г. Калиновського та Зоріана Доленги-Ходаковського у розвиток етнології»</p> <p>«Південно-західний відділ Російського географічного товариства – перша академічна наукова установа в Україні»</p> <p>«Розвиток української етнології в кінці ХХ – на початку ХХІ ст.»</p>	10

	Методи етнографічної науки	
2	Український етнос у просторі і часі Дискусії на тему: «Основні концепції україногенезу» та «Походження назви «Україна».	2
3	Мова та етнос Етнолінгвістична структура населення України. Білінгвізм. Вплив політичних процесів на розвиток української мови. Правописні шукання. Скласти карту діалектів української мови	6
4	Історико-етнографічне районування України. Українські етнографічні групи. Етнічні групи і національні меншини. Етноконфесійна структура населення України. Скласти карту історико-етнографічних регіонів України.	6
5	Етнічний склад населення України Скласти таблицю «Етнографічний склад населення України за даними перепису 2001 р.»	4
6	Українці в світі Підготувати презентацію, присвячену науковим центрам у діаспорі	4
7	Основні галузі господарської діяльності українців Скласти порівняльну таблицю, яка б висвітлювала агротехнічні знання українців та системи землеробства у XIX і XXI ст.	4
8	Допоміжні види господарської діяльності українців Підготовка до практичного заняття 1. Розвиток бджільництва у XXI ст.	4
9	Традиційні промисли та ремесла в Україні Підготовка до практичного заняття 2. Популяризація традиційних занять українців у XXI ст.	4
10	Народне житло українців. Підготовка до практичного заняття 3.	4
11	Традиційний транспорт українців Підготовка до практичного заняття 4	4
12	Український народний одяг Підготовка до практичного заняття 5	4
13	Українська народна кулінарія Підготовка до практичного заняття 6	4
14	Звичаєво-правова культура українців Підготовка до практичного заняття 7	4
15	Сімейні відносини та родинна обрядовість Підготовка до практичного заняття 8	4
16	Календарна обрядовість українців. Підготовка до практичного заняття 9	4

17	Народні вірування і знання українців Підготовка до практичного заняття 10	4
18	Народні музичні інструменти Підготовка до практичного заняття 11	4
19	Усна народно-поетична творчість українського народу та її особливості Підготовка до практичного заняття 12	4
Усього годин на самостійну роботу		84

Методи навчання

1. Словесні методи навчання (лекція, бесіда);
2. Практичні методи навчання (виконання творчих завдань, підготовка доповідей, презентацій);
3. Проблемний виклад матеріалу;
4. Дослідницький метод навчання.

Методи контролю

1. Усне опитування, участь у груповій роботі;
2. Творчі роботи, презентації;
3. Іспит.

Засоби діагностики успішності та якості навчання

- студентські проекти, презентації та виступи на практичних заняттях;
- усна відповідь;
- письмова робота.

Розподіл балів

Розподіл балів за темами

ЗМ № 2								Разом
T9	T10	T11	T12	T13	T14	T15	T16	C/p
5	5	5	5	5	5	5	5	35
								75

Розподіл балів за формами контролю

Види контролю	Кількість	Бали	Загальна кількість балів
Робота на лекційному занятті			
Робота на практичному занятті	8	5	до 40
Самостійна робота:	1	15	до 35
Усього:			до 75

Методичне забезпечення

1. Робоча програма навчальної дисципліни.
2. Силабус.
3. Плани семінарських занять та методичні рекомендації.
4. Теми і завдання для самостійного опрацювання.

Рекомендовані джерела інформації

Основна література:

1. Вовк Х. Студії з української етнографії та антропології. К., 1995.
2. Етнографія України: навч. посібн. / за ред. проф. С.А. Макарчука. Львів: Світ, 2004.
3. Етнокультура в контексті глобалізаційних викликів. Київ: ІМФЕ ім. М.Т. Рильського НАН України, 2014.
4. Наулко В. Культура і побут населення України. К.: Либідь, 1993.
5. Пономарьов А. Українська етнографія – К., 1994.
6. Тиводар М. Етнологія: Навч. посібн. – Львів: Світ, 2004.
7. Україна у міжнародних відносинах ХХ століття: навч. посібник За ред. проф. Малика Я.Й. Львів: Світ, 2004.
8. Українська минувшина. Ілюстрований етнографічний довідник. - К., 1993.
9. Українське народознавство. посіб. / За ред. С.П.Павлюка. - Львів; Фенікс, 1994.
10. Українська етнологія: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / В.К. Борисенко, М.В. Гримич, О. П. Гончаров [та ін.]; за ред. В. К. Борисенко. – Київ: Либідь, 2007.

Допоміжна література:

1. Білецький А.О. Про мову і мовознавство. - Київ, АртЕк, 1996.
2. Бромлей Ю. Современные проблемы этнографии. – М., 1981.
3. Бромлей Ю.В. Этнос и этнография. – М., 1973.
4. Гобсбаум Е. Винайдення традиції. – К.: Ніка-Центр, 2005.
5. Етнографічний образ сучасної України. Корпус експедиційних фольклорно-етнографічних матеріалів. Т. 7. Господарські заняття, промисли та ремесла / [голов. ред. Г. Скрипник] ; НАН України ; ІМФЕ ім. М. Т. Рильського. - Київ, 2017.
6. Етнографічний образ сучасної України. Корпус експедиційних фольклорно-етнографічних матеріалів. Т. 5. Поховально-поминальні звичаї та обряди / [голов. ред. Г. Скрипник] ; НАН України ; ІМФЕ ім. М. Т. Рильського. Київ, 2020.
7. Етнографічний образ сучасної України. Корпус експедиційних фольклорно-етнографічних матеріалів. Т. 9. Народна житлобудівна культура. Екологія та організація середовища проживання / [голов. ред. Г. Скрипник] ; НАН України ; ІМФЕ ім. М. Т. Рильського. Київ, 2020.
8. Етнографічний образ сучасної України. Корпус експедиційних фольклорно-етнографічних матеріалів. Т. 10. Традиційне повсякденне та обрядове вбрання /

- [голов. ред. Г. Скрипник] ; НАН України ; ІМФЕ ім. М. Т. Рильського. - Київ, 2018.
9. Етнографічний образ сучасної України. Корпус експедиційних фольклорно-етнографічних матеріалів. Т. 2. Родина та культура сімейного співжиття / [голов. ред. Г. Скрипник] ; НАН України ; ІМФЕ ім. М. Т. Рильського. - Київ, 2018.
  10. Етнографічний образ сучасної України. Корпус експедиційних фольклорно-етнографічних матеріалів. Т. 8. Культура народного харчування / [голов. ред. Г. Скрипник] ; НАН України ; ІМФЕ ім. М. Т. Рильського. – Київ, 2018.
  11. Етнографічний образ сучасної України. Корпус експедиційних фольклорно-етнографічних матеріалів. Т. 7. Господарські заняття, промисли та ремесла / [голов. ред. Г. Скрипник] ; НАН України ; ІМФЕ ім. М. Т. Рильського. - Київ, 2017.
  12. Етнографічний образ українців зарубіжжя. Корпус експедиційних фольклорно-етнографічних матеріалів. Ч. 1. Культура життєзабезпечення та традиційні соціо-нормативні практики / [голов. ред. Г. Скрипник] ; НАН України ; ІМФЕ ім. М. Т. Рильського. - Київ, 2019.
  13. Етнонаціональний розвиток України: терміни, визначення, персоналії. – К., 1993.
  14. Іванченко М. Дивосвіт прадавніх славян. - К., 1991.
  15. Мала енциклопедія етносторонності / НАН України. Ін-т держави і права ім. В.М.Корецького; Редкол.: Ю.І.Римаренко (відп. ред.) та ін. – К.: Довіра: Генеза, 1996.
  16. Мухина В. Етнопсихологія: настоящее и будущее // Психологический журнал. – 1994. – №3. – С.42-49.
  17. Олійник М. В. Український одяг у системі міської культури Києва (друга половина ХІХ - початок ХХІ століття) : монографія / Марина Олійник; [голов. ред. Г. Скрипник] ; НАН України, ІМФЕ. - Київ, 2017.
  18. Півтора Г. Українці: звідки ми і наша мова. - К.: Наукова думка, 1993.
  19. Савчук Б., Кафарський В. Вступ до етнології. – Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 2003.
  20. Самойлович В.П. Народное архитектурное творчество Украины. - К., 1989р.
  21. Стефаненко Т.Г. Етнопсихологія. – М.: Институт психологии РАН, 2000.
  22. Стішова, Н. С. Українські календарні свята осіннього циклу : монографія / Наталія Стішова; [голов. ред. Г. Скрипник] ; НАН України, ІМФЕ. - Київ, 2017.
  23. Ярова А. В. Традиційне житло Чернігівщини кінця ХІХ - першої половини ХХ століття : монографія / Аліна Ярова ; [голов. ред. Г. Скрипник] ; НАНУ, ІМФЕ ім. М. Т. Рильського. - Київ, 2017.

Інформаційні ресурси в Інтернеті

1. <http://www.etnolog.org.ua> - Інститут мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім.М. Рильського
2. <http://nte.etnolog.org.ua/> - Народна творчість та етнологія: журн. Ін-ту мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М.Рильського

3. http://journal.nndiuv.org.ua/?page_id=2&lang=uk - Українознавство: науковий часопис